

היום נלמד בעזרת ה':

תענית דף ה

מונה עשרים ואחד יום: סופר עשרים אחד יום מהיום הראשון של ר"ה (= א' בתשרי) ולאחר מכן ביום כב' תשרי מתחיל להזכיר גשמים, וזהו יום שמיני עצרת.

רב מדגיש שהוא מונה 'כדרך שמונה עשרה ימים מר"ה עד יוה"כ', כי כאשר מעברים את אלול צריך למנות מהיום השני של ר"ה (= א' תשרי) ולא מהיום הראשון (= ל' אלול), וכאשר הוא מונה 'כדרך שמונה עשרה ימים מר"ה עד יוה"כ' הרי שבהכרח הוא מונה דווקא מא' תשרי, שהרי יום הכיפורים חייב לחול בי' תשרי.

[יתכן שהסיבה שרב לא נקט בפשטות שמתחיל להזכיר 'משמיני עצרת', כי אז היה צריך לפרט שבחול"ל שיש יומיים יו"ט, מזכירים מהיו"ט הראשון של שמיני עצרת, והדבר יכול להביא לבלבול. אבל כאשר מונים כא' יום מא' תשרי, הדבר שווה לכל המקומות.]

משנה: שנאמר "וַיֹּרְד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרָאשׁוֹן": "בראשון" זהו חודש ניסן (= ראשון לחודשי השנה מן התורה), משמע שניסן הוא זמן ירידת גשמים.

גמרא: רב נחמן מקשה: מלשון הפסוק הנ"ל משמע שהיורה הוא בניסן (= "מוֹרָה" הוא היורה), והרי היורה הוא בחשוון והמלקוש בניסן? (הגמרא תבאר לקמן מהו היורה ומהו המלקוש).

תירוץ: אכן יורה הוא בחשוון, אלא שהפסוק הנ"ל מדבר במה שהיה בימי הנביא יואל בן פתואל, שהיה רעב שבע שנים, ובשנה השביעית לרעב עבר חודש אדר ולא ירדו גשמים, ולא זרעו באותה שנה. בא' בניסן התחילו לרדת גשמים (= היורה), ואמר להם יואל הנביא שיזרעו, כיון שנגמר הרעב. אמרו לו בני ישראל - מי שיש לו רק קב או שתי קבים של שעורים האם עדיף לו שיאכלם ויחיה, או שיזרע אותם וימות ברעב (= שהרי לא יהיה לו מה לאכול עד שתגדל התבואה החדשה)? הרי בוודאי עדיף שיאכלם ויחיה! אמר להם יואל הנביא שבכל זאת ישמעו לדבריו ויזרעו, ונעשה להם נס ונתגלה להם

(המשך בדף הבא ↓)

תבואה שאספו העבירים בתוך הכתלים וכן מה שאספו הנמלים בחורים, וכך היה להם מה לאכול. יצאו וזרעו בשני שלישי ורביעי בניסן, ושוב ירדו להם גשמים בה' בניסן, והקריבו את העומר בט"ז בניסן מהתבואה החדשה. נמצא שגדלה להם התבואה תוך אחד עשר ימים במקום חצי שנה (= מתשרי עד ניסן). **הרי שבאותה שנה ירד היורה בניסן!** [תוס' מבאר שהוכחת המשנה שניסן הוא זמן גשמים היא מכך שהפסוק אומר שהמלקוש (שהוא הגשם האחרון) יורד בניסן, אבל באמת היורה המוזכר בפסוק הולך רק על תקופת יואל שאז הוא ירד בניסן].

ועל אותו הדור הוא אומר "הזרעים בְּדַמְעָה" (= שלא היה להם מה לאכול) בְּרִנָּה יִקְצְרוּ".

ובהמשך שם נאמר "הַלֹּחַץ יִלֵּךְ וּבָכָה נִשְׂא מִשְׁךְ הַזֶּרַע". זה לא נאמר על האדם הזורע, שהרי עליו כבר נאמר "הזרעים בְּדַמְעָה...", אלא זה נאמר על השור שבאותה שנה, שבהליכתו לחרוש היה בוכה מרעב, וכשחזר מהחרישה כבר היה לו מה לאכול מהתלם (= השורה שחרש בהליכתו), שהתבואה מיהרה לצמוח.

ובהמשך שם נאמר " **בֹּא יְבוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֶלְמִתָּיו**". זה לא נאמר על כך שהיה להם תבואה לאכול, שהרי על זה כבר נאמר "בְּרִנָּה יִקְצְרוּ", אלא זה נאמר על הנס הגדול שנעשה להם בתבואה שבאותה שנה - שהקנה היה גדול כשיעור זרת, והשיבולת היתה גדולה כשתי זרתות. (= בדרך כלל הקנה שעליו השיבולת גדול פי שלוש או ארבע מהשיבולת עצמה, ובאותה שנה הוא היה כ"כ גדול עד שהגיע לשיעור זרת, והשיבולת גדלה בגודל כפול מהקנה).

"כִּי נִשְׂתִּים רְעוֹת עֲשָׂה עִמִּי וכו'": הגמרא מקשה מדוע רק "שתים רעות", והרי בספר יחזקאל נאמר שהם עברו על 24 עבירות? תירוץ: הכוונה שהם עברו עבירה אחת שהיא שקולה כשתים, וזוהי עבודה זרה, כלומר שלא רק ש - 1. עזבו את הקב"ה, אלא - 2. הלכו לעבוד ע"ז שאינה מועילה.

הכתיים עובדים לאש והקדריים עובדים למים, ולמרות שהם עובדים לע"ז פחותה בכל זאת הם לא המירו אותה באחרת, אבל עם ישראל עזב את הקב"ה שהוא 'מקור מים חיים' והמירו אותו בע"ז שהיא כ'בורות נשברים'.

מי גרם לשאול שישב שתי שנים ומחצה: כלומר שזמן מלכותו היה שנתיים וחצי.